

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 159/03-49

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. marca 2004 v senáte zloženom z predsedu Daniela Švábyho a zo sudcov Lajosa Mézsárosa a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť A. N., mal. A. N., zastúpeného jeho matkou A. N., a N. N., všetci bytom T., zastúpených advokátkou Mgr. E. S., N. Z., vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 127/94 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 127/94 porušil právo A. N., mal. A. N., zastúpeného jeho matkou A. N., a N. N., aby sa ich vec prerokovala bez zbytočných prieťahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 127/94 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných priet'ahov.

3. A. N., mal. A. N., zastúpeného jeho matkou A. N., a N. N. p r i z n á v a každému zvlášť primerané finančné zadost'učinenie v sume 60 000 Sk (slovom šesťdesiatisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina povinný im vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. A. N., mal. A. N., zastúpeného jeho matkou A. N., a N. N. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 32 570 Sk (slovom tridsaťdvatisícpäťstosedemdesiat slovenských korún), ktorú je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť ich advokátke Mgr. E. S., N. Z., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením zo 17. septembra 2003 č. k. I. ÚS 159/03-15 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť A. N. (ďalej len „sťažovateľka č. 1“), mal. A. N., zastúpeného jeho matkou A. N. (ďalej len sťažovateľ „č. 2“), a N. N. (ďalej len sťažovateľka „č. 3“; spolu ďalej aj „sťažovatelia“), zastúpených advokátkou Mgr. E. S., N. Z., ktorou namietajú porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 127/94.

2. V sťažnosti sťažovatelia uviedli, že 8. februára 1994 podali okresnému súdu návrh na začatie konania vo veci náhrady škody s príslušenstvom a platenia renty zdravotníckymi

zariadeniami, ktoré mali byť zodpovedné za smrť Ing. A. N., manžela sťažovateľky č. 1, otca sťažovateľa č. 2 a osoby starajúcej sa trvale (poskytujúcej výživu) o sťažovateľku č. 3. Toto konanie vedené pod sp. zn. 16 C 127/94 nie je stále skončené.

3. Sťažovatelia okrem vyslovenia porušenia ich práv podľa označených článkov ústavy a Dohovoru a prikázania okresnému súdu vo veci konať „bez zbytočných prietáhov, zabezpečiť dôkazy potrebné pre rozhodnutie a vec čo najrýchlejšie prejednať a meritórne rozhodnúť“ žiadali priznať im primerané finančné zadost'učinenie pre každého z nich po 100 000 Sk, a to z dôvodu, že „Nečinnosťou Okresného súdu Žilina v danej veci, resp. prietáhmi v konaní sa sťažovatelia dostali do nepriaznivej finančnej a životnej situácie. Sťažovateľka v 1. rade v čase podania návrhu na začatie konania (žaloby) bola na ďalšej materskej dovolenke, toho času je invalidná; zdravotne postihnutý je aj sťažovateľ v 2. rade (morbus Down so sprievodnými ochoreniami), v čase podania návrhu bola maloletá aj sťažovateľka v 3. rade. Podaným návrhom sa sťažovatelia domáhali náhrady, ktorá im vznikla v dôsledku smrti Ing. N. ako jediného žiteľa rodiny v dôsledku zavineného konania (postupu contra lege artis) pri výkone lekárskeho povolania. (...)

Postupom, či skôr nečinnosťou Okresného súdu Žilina sa sťažovatelia dostali do stavu existenčnej núdze: sťažovateľka s dvomi deťmi (v čase úmrtia Ing. N. vo veku 4 a 8 rokov), z ktorých jedno vyžaduje doživotne osobitnú starostlivosť, zostali náhle a nečakane úplne bez prostriedkov na obživu, po priznaní nárokov dodnes žijú len z dávok (čiastočný invalidný dôchodok, vdovský a sirotsky dôchodok, prídavky na deti, sociálne príspevky). (...)

Sťažovateľka v 1. rade nebola schopná vzhľadom na svoj zdravotný stav i stav maloletého sťažovateľa v 2. rade materiálne vykompenzovať stratu žiteľa rodiny, sťažovateľka ad 3 bola v čase podania žaloby tiež sama maloletá, a preto sa bez vlastnej viny ocitli v situácii, že nebyť pomoci bližších i vzdialenejších členov rodiny by žili v ľudsky nedôstojných podmienkach, keď ich príjmy na úrovni životného minima nepostačovali ani na ľudsky dôstojné bývanie, primerané stravovanie, úhradu za lieky a ostatné základné životné potreby. (...)

V dôsledku prietáhov v konaní došlo aj k ujme sťažovateľov v pocitoch krivdy, nespravodlivosti a nemožnosti dovolať sa svojich práv, ako sprievodného znaku porušovania základného práva, keď okrem nenahraditeľnej a finančne nevykompenzovateľnej straty, ktorá sťažovateľov postihla, a ťaživej finančnej situácie museli vynakladať čas, energiu a prostriedky na (zatiaľ márne) domáhanie sa svojich oprávnených nárokov“.

4. Na základe žiadostí ústavného súdu z 29. septembra 2003 a 22. októbra 2003 sa k veci písomne vyjadril predseda okresného súdu 10. októbra 2003 a 8. januára 2004. V odpovedi na toto stanovisko sa 4. februára 2004 vyjadrila právna zástupkyňa sťažovateľov.

5. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva podľa označených článkov ústavy a Dohovoru. Jej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou základného práva – ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci (napr. I. ÚS 157/02).

II.

Na základe spisu okresného súdu sp. zn. 16 C 127/94 a písomných vyjadrení účastníkov konania ústavný súd zistil nasledovný relevantný priebeh a stav tohto konania:

Dňa 9. februára 1994 bola okresnému súdu doručená žaloba sťažovateľov o náhradu škody 35 459 Sk (spôsobenej zanedbaným liečebným postupom) a platenie renty proti Nemocnici s poliklinikou v Žiline (ďalej len „žalovaná č. 1“). Nemocnica s poliklinikou

v Čadci (ďalej len „žalovaná č. 2“) pristúpila do konania uznesením okresného súdu zo 16. februára 1995 (všetci účastníci sú v konaní zastúpení advokátmi).

Na pojednávaní konanom 3. mája 1994 boli vypočutí účastníci konania. Na pojednávaní konanom 23. mája 1994 boli vypočutí traja svedkovia (lekári žalovanej č. 1), na pojednávaní konanom 18. novembra 1994 boli vypočutí dvaja svedkovia (lekári žalovanej č. 2) k predmetnému sporu. Na tomto pojednávaní bolo nariadené znalecké dokazovanie znalcom MUDr. J. K. z Ústavu súdneho lekárstva v Martine (ďalej len „znalec č. 1“).

Znalec č. 1 predložil okresnému súdu znalecký posudok 24. augusta 1995 (znalec nevedel určiť, v ktorom zdravotníckom zariadení došlo k pochybeniu, a odporučil nariadiť znalecké dokazovanie znalcom z odboru rádiodiagnostiky).

Po zabezpečení písomných stanovísk účastníkov ku znaleckému posudku a ich vypočutí na pojednávaní konanom 30. októbra 1995 nariadil okresný súd uznesením z 8. novembra 1995 znalecké dokazovanie znalcom MUDr. M. B. z Fakultnej nemocnice Martin z odboru rádiodiagnostiky (ďalej len „znalec č. 2“).

Znalec č. 2 predložil okresnému súdu 1. marca 1996 znalecký posudok, v ktorom taktiež nedal jednoznačnú odpoveď, v ktorom zdravotníckom zariadení došlo k úniku kaválneho katétra.

Okresný súd 6. júna 1996 vyzval žalované č. 1 a č. 2, aby oznámili druh nimi v kritickom čase používaných kaválnych katétrov (so žiadosťou o určenie typu uniknutného kaválneho katétra sa obrátil aj na Krajskú organizáciu pre rozvoj techniky v Banskej Bystrici a Kriminálny ústav v Banskej Bystrici).

Uznesením zo 16. októbra 1996 okresný súd nariadil znalecké dokazovanie Štátnym ústavom pre kontrolu liečiv v Bratislave (ďalej len „znalec č. 3“) na určenie, identifikáciu, kaválneho katétra nájdeného pitvou v srdci nebohého Ing. A. N.

Po urgenciách okresného súdu (29. apríla 1997 a 18. júna 1997) predložil znalec č. 3 znalecký posudok 8. júna 1997. Znalec nevedel jednoznačne určiť, či použitá kanyla (kaválny katéter) patrí medzi výrobky registrované v Slovenskej republike. Vyjadril sa len k typológii použitých kaválnych katétrov. Znalec odporučil okresnému súdu, aby sa za účelom zistenia typu uniknutého kaválneho katétra (jeho porovnávaním s kaválnymi katétromi používanými žalovanými č. 1 a č. 2 v kritickom období) obrátil na štátnu skúšobňu VÚSAPL, a. s., Nitra (ďalej len „znalec č. 4“).

Po predbežnej konzultácii s uvedeným ústavom (september 1997) okresný súd nariadil 29. októbra 1997 znalecké dokazovanie na určenie, či pri pitve nájdená kanyla je zhodná s kanylami používanými v praxi žalovaných č. 1 a č. 2.

Po zaplatení preddavku (zálohy) na znalecké dokazovanie (január a február 1998) a informovaní sa pri obchodných organizáciách na dovoz a distribúciu označených kaválnych katétrov okresný súd predložil súdny spis a vzorky katétrov používaných žalovanými č. 1 a č. 2 znalcovi č. 4.

Znalec č. 4 predložil okresnému súdu 7. apríla 1998 výsledky znaleckého dokazovania – „Laboratórnu správu o identifikácii materiálu kanyly, nájdenej v tele nebohého A. N.“. Jej záverom bolo zistenie, že (...) „časť kanyly nájdenej (...) je zhodná s kanylou (...) dodaného NsP Čadca“.

Po vypoíadaní odmeny znalcovi č. 3 a znalcovi č. 4 nariadil okresný súd pojednávanie na 18. január 1999, na ktorom medzitýmny rozsudkom č. k. 16 C 127/94-94 vyslovil, že „(...) základ žalovaného nároku je voči odporcovi v rade 2. Nemocnici s poliklinikou Čadca opodstatnený“ (rozsudok bol doručený účastníkom v máji 1999).

Sťažovatelia prostredníctvom svojho právneho zástupcu upravili petit žaloby návrhmi z 18. januára 1999 (o úroky z omeškania a rentu pre žalobcov) a z 3. marca 1999 (vyčíslením náhrady škody v celkovej sume 3 000 000 Sk).

Rozsudok z 18. januára 1999 napadla žalovaná č. 2 odvolaním z 1. júna 1999. Po zabezpečení potrebných vyjadrení bol 27. júla 1999 predložený súdny spis Krajskému súdu v Žiline (ďalej aj „krajský súd“).

Krajský súd uznesením z 10. decembra 1999 zrušil prvostupňový rozsudok a vrátil vec okresnému súdu na ďalšie konanie (uznesenie doručované účastníkom od 28. decembra 1999 do 3. januára 2000).

Sťažovateľka č. 1 dňa 28. februára 2000 žiadala okresný súd o opätovné rozšírenie žaloby na žalovanú č. 1.

Okresný súd 26. októbra 2000 vyzval žalovanú č. 1, aby v zmysle odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu zaslala všetky písomné materiály týkajúce sa objednania konkrétnych typov katétrov od jednotlivých dodávateľov (ich množstva a sortimentu). Požadované bolo okresnému súdu predložené 16. novembra 2000.

Dňa 16. mája 2001 požiadal okresný súd o stanovisko znalca č. 1 k vyjadreniu žalovanej č. 2 k jeho znaleckému posudku z 24. augusta 1995 a vyzval žalovanú č. 2 na oznámenie adries firiem dodávajúcich jej katétre.

Dňa 18. mája 2001 požiadal okresný súd sťažovateľku č. 1, aby špecifikovala svoj neurčitý návrh na zmenu petitu z 3. marca 1999, ďalej požiadal zamestnávateľa nebohého Ing. A. N. o predloženie jeho mzdových listov za roky 1992 a 1993 a jeho osobného spisu. Taktiež požiadal žalovanú č. 1 o oznámenie adries jej dodávateľov kaválnych katétrov a obchodnú spoločnosť Medical Piešťany o správu, aké druhy kaválnych katétrov dodávala v roku 1993 pre žalovanú č. 1.

Na pojednávaní konanom 25. mája 2001 (za prítomnosti sťažovateľky a právneho zástupcu žalovanej č.1) bol vypočutý MUDr. D. B., pracovník žalovanej č. 1.

Žalovaná č. 1 oznámila 30. mája 2001 okresnému súdu adresu jej jediného dodávateľa v roku 1993 (Pemax Piešťany) a adresy jej bývalých zamestnancov – lekárov, ktorí poskytovali nebohému Ing. A. N. zdravotnícke služby v kritickom období.

Sťažovatelia 11. júna 2001 písomne odôvodnili svoj návrh na vyplatenie 3 miliónov Sk ako náhrady škody (návrh z 3. marca 1999).

Sociálna poisťovňa, ústredie Bratislava, 13. júna 2001 oznámila okresnému súdu sociálne dávky poskytované sťažovateľom (čiastočný invalidný dôchodok, vdovský dôchodok, sirotský dôchodok, výchovné pre deti, príplatok k výchovnému pre sťažovateľa č. 2).

Znalec č. 1 predložil 19. júna 2001 písomný doplnok k svojmu znaleckému posudku z 24. augusta 1995. Žalovaná č. 2 informovala 27. júna 2001 o vtedajšej praxi dodávok kaválnych katétrov.

Okresný súd 7. januára 2002 predvolal účastníkov - svedkov (MUDr. K., MUDr. K.) a konateľku firmy Slovmed, spol. s r. o., na pojednávanie určené na 15. január 2002. Na tomto pojednávaní boli vypočutí vyššie uvedení svedkovia. Pojednávanie bolo odročené na 25. február 2002.

Žalovaný č. 2 sa vyjadril 29. januára 2002 a žalovaný č. 1 dňa 30. januára 2002 k doplnku posudku znalca č. 1.

Okresný súd 16. februára 2002 oznámil účastníkom a ostatným predvolaným zmenu termínu pojednávania na 8. marec 2002. Na tomto pojednávaní bol vypočutý znalec č. 1 a svedkovia MUDr. M. K. a MUDr. D. B. Pojednávanie bolo odročené na neurčito z dôvodu vykonania ďalšieho znaleckého dokazovania (z odboru súdneho lekárstva) na skutočnosti vyplývajúce z prednesov na pojednávaní.

Žalovaná č. 2 navrhla 19. marca 2002 vykonať znalecké dokazovanie z odboru klinickej intenzívnej medicíny.

Okresný súd uznesením z 3. júla 2002 povolil zmenu petitu žaloby (platba renty s úrokmi pre sťažovateľov, platba 35 459 Sk s 22 % úrokom) a ďalším uznesením nariadil kontrolné znalecké dokazovanie Ústavom súdneho lekárstva Lekárskej fakulty Univerzity Komenského Bratislava (ďalej len „znalec č. 5“).

Dňa 3. júla 2002 okresný súd zisťoval na Okresnom úrade práce v Čadci, či nebohý Ing. A. N. bol evidovaný ako nezamestnaný a či poberal dávky. Taktiež zisťoval pri Sociálnej poisťovni, ústredí Bratislava, či pozostalí dostávajú sociálne dávky.

Okresný súd 16. augusta 2002 požiadal Sociálnu poisťovňu, pobočku v Čadci, o informáciu, či si sťažovateľka č. 1 uplatnila náhradu nákladov spojených s pohrebom a náklady na výživu pozostalých. Taktiež zisťoval na Okresnom úrade Čadca – Odbore sociálnych vecí, či nebohý Ing. A. N. bol poberateľom dávok sociálnej pomoci. Na dopyty okresného súdu sťažovateľka č. 1 dňa 30. augusta 2002 oznámila, že jej nebohý manžel od skončenia pracovného pomeru do smrti poberal nemocenské dávky.

Okresný súd 7. novembra 2002 zaslal súdny spis znalcovi č. 5. Ten späťne 4. decembra 2002 oznámil, že nie je klinickým pracovníkom, a preto nie je kompetentný vypracovať znalecký posudok.

Okresný súd uznesením zo 16. decembra 2002 zrušil poverenie pre znalca č. 5 a nariadil znalecké dokazovanie prostredníctvom Lekárskej fakulty Univerzity Komenského Bratislava (ďalej len „znalec č. 6“).

Na dopyt okresného súdu zamestnávateľ nebohého Ing. A. N. 24. januára 2003 oznámil, že pohrebné prevzala sťažovateľka č. 1 dňa 17. novembra 2003 a nemocenské dávky boli vyplácané nebohému Ing. A. N. od 26. apríla do 16. októbra 1993 v celkovej sume 20 142 Sk.

Na urgenciu okresného súdu z 27. mája 2003 znalec č. 6 oznámil, že vypracovaním posudku bol poverený MUDr. K. K., CSc., prednosta 1. anesteziologicko-resuscitačnej kliniky. Vypracovanie posudku urgoval okresný súd 2. septembra a 8. októbra 2003. Uznesením zo 14. novembra 2003 okresný súd uložil znalcovi č. 6 poriadkovú pokutu 10 000 Sk.

Znalec predložil 23. decembra 2004 okresnému súdu znalecký posudok. Podľa zistenia z 18. februára 2004 okresný súd ešte vo veci nerozhodol (doručoval znalecký posudok účastníkom na vyjadrenie).

III.

1. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 127/94 došlo k porušeniu práva sťažovateľov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...)“, resp. v čl. 6 ods.1 Dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola (...) v primeranej lehote prejednaná (...) súdom (...), ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...)“.

2. Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení (z 10. októbra 2003 vypracovanom bez možnosti nahliadnuť do súdneho spisu, ktorý sa v tom čase nachádzal u znalca č. 5) konštatoval, že „Právne vec nie je náročná, po skutkovej stránke však ide o zložitú vec a po rozhodnutí odvolacieho súdu je vlastne všetko v začiatkoch. Zaoberať sa treba otázkou, čo bolo príčinou smrti a od toho odvíjať otázku, kto je za to zodpovedný, či došlo k porušeniu povinnosti a pod.

Sudca sa veci venoval, dlhšie časové úseky boli spôsobené znaleckým dokazovaním. Problém je v tom, že tam, kde znalca platí štát, dochádza k meškaniu v platení (často len na konci roka), takže znalci pre súdy robia neradi a súd je v nedôstojnej pozícii neplatiča“.

Následne, v liste z 8. januára 2004, predseda okresného súdu uviedol, že „... pripájam sa k stanovisku sudcu z 5. januára 2004“, ktoré tvorilo prílohu predmetného listu.

Podľa vyjadrenia zákonného sudcu sa sťažovatelia „(...) domáhajú náhrady škody, a to konkrétne nároku na zaplatenie vynaložených nákladov spojených s pohrebom neb. Ing. A. N. (§ 449 ods. 2 Občianskeho zákonníka) a z titulu nákladov na výživu pozostalých (§ 448 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Jedná sa o nárok na náhradu škody, ktorý je z hľadiska uplatnenia práva presne vymedzený v ustanoveniach Občianskeho zákonníka. Po právnej stránke prejednávaný prípad nie je náročný. Po skutkovej stránke, navrhovatelia v rade 1/, 2/, 3/ si uplatnili nárok na náhradu škody na tom skutkovom základe, že dňa 16. 10. 1993 došlo k úmrtiu manžela navrhovateľky v rade 1/ a otca navrhovateľov v rade 2/, 3/ neb. A. N., s tým, že podľa záverečnej diagnózy po vykonaní pitvy, bezprostrednou príčinou smrti bol cudzí predmet ponechaný pri výkone E 871, t. j. že príčinou smrti bolo zlyhanie srdca v dôsledku uniknutej kanyly (kavalného katétra), ktorý mal spôsobiť zápal osrdcovníka s následným zastavením srdca. (...)

Riešenie prípadu sa stalo problematickým nielen posudzovaním veci z medicínskeho hľadiska, ale aj tým, že v rámci dokazovania bolo zistené, že kavalný katéter bol dvakrát zavedený NsP Žilina a dvakrát NsP Čadca, pričom ani jedno zdravotnícke zariadenie nepripúšťalo, že by k uvoľneniu kavalného katétra došlo v ich zariadení“.

Na posúdenie uvedených skutočností nariadil zákonný sudca doteraz 5 znaleckých dokazovaní (ustanovených 6 znalcov). Dôvody ich nariadenia (vznikajúce v postupnej následnosti a nadväznosti) a výsledky dokazovania obsírne prezentoval v podstatnej časti svojho vyjadrenia.

Zákonný sudca vyslovil názor, že „Celé dokazovanie vykonané od podania návrhu do súčasnej doby bolo vykonané najmä z iniciatívy súdu, potom na základe návrhu odporcov v rade 1/, 2/ a najmenej zo strany navrhovateľov. Mám za to, že súd vzhľadom na charakter prejednáwanej veci a obtiažne zisťovanie stavu konal vo veci plynulo, bez pried'ahov v konaní...“.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného zákonný sudca (a teda aj okresný súd, pozri vyššie prednes jeho predsedu) navrhol (...) „ústavnú sťažnosť navrhovateľov v rade 1/, 2/, 3/ zamietnuť ako nedôvodnú. Poukazujem v prvom rade na závažnosť posudzovania veci z medicínskeho hľadiska, čo konštatuje aj samotná Lekárska fakulta UK v Bratislave vo svojom liste zo dňa 16. októbra 2003, ako aj samotný spisový materiál“.

3. Sťažovatelia prostredníctvom svojej právnej zástupkyne v reakcii (zo 4. februára 2004) na vyjadrenie okresného súdu okrem iného uviedli, že

a) „Námietka Okresného súdu Žilina o zložitosti samotného procesu dokazovania je vo vzťahu k porušeniu práv sťažovateľov bezpredmetná, resp. neodôvodňujúca porušenie ústavného práva sťažovateľov.“

b) „(...) časť výsledkov dokazovania vykonaného od podania žaloby (8. 2. 1994) do 29. 10. 1997, nebola použiteľná ako jednoznačný podklad pre správne posúdenie veci a rozhodnutie vo veci samej. Išlo teda o porušenie základných procesných zásad – a to konkrétne zásad efektívnosti a hospodárnosti konania.“

c) „Sťažovatelia si nie sú vedomí toho, že by svojím postupom prispeli k tomu, že v dôsledku neefektívneho, a vo vzťahu k prejednáwanej veci neúčelného dokazovania má spisový materiál Okresného súdu Žilina v súčasnosti 450 strán, čo ako námietku či obranu uvádza vo svojom vyjadrení ... sudca ... Takýto rozsah spisu je dôsledkom dokazovania z podnetu súdu, hoci súd si mohol a mal byť vedomý, že práve efektívne a adresné znalecké dokazovanie predstavuje v danej veci podstatnú oporu pre rozhodnutie súdu.“

d) „Sťažovatelia neočakávali od svojho zákonného sudcu, aby bol odborníkom v medicíne, ale aby prostredníctvom odborníkov vykonal dokazovanie, a na základe výsledkov dokazovania vec posúdil po právnej stránke – najmä z hľadiska vzniku zodpovednosti na strane žalovaných subjektov za vznik škody, kauzálneho nexu medzi príčinou (protiprávne konanie) a škodlivým následkom (smrť Ing. N.), ako aj z hľadiska právnej opodstatnenosti žalovaného nároku navrhovateľov (sťažovateľov), jeho dôvodu a výšky.“

e) „Sťažovateľka ad 1 významne prispela k zisteniu skutkového stavu tým, že iniciovala vykonanie dokazovania VÚSAPL, a. s., Nitra. Výsledky tohto dokazovania v kontexte s vykonaným dokazovaním výsluchom svedkov boli ... postačujúce pre vydanie medzitýmneho rozsudku...“

f) „v konaní č. k. 16 C 127/1994 pred Okresným súdom Žilina ide o náhradu škody v zmysle § 420 ods. 1, 2 a 3 Občianskeho zákonníka, a teda princíp prezumovaného zavinenia, v tomto prípade právnickou osobou/osobami. Z tohto pohľadu sa teda značná časť dôkazového bremena presúva na samotných žalovaných, v zmysle ustanovenia § 420 ods. 3 Občianskeho zákonníka vzhľadom na to, že podľa sťažovateľkou (navrhovateľkou) ad 1 predložených dôkazov s oporou vo vykonanom dokazovaní išlo o smrť zavinenú konaním zamestnancov žalovaných contra (non) lege artis, v dôsledku perforácie srdca cudzím predmetom ponechaným v tele nebohého pri výkone (tzv. kaválnym katétrom) a následne vzniknutou sepsou, pričom katéter mohol byť zavedený do tela nebohého výhradne v čase hospitalizácie pacienta v zdravotníckom zariadení žalovaného v 1. alebo 2. rade, a tento fakt zakladá objektívnu zodpovednosť žalovaných v 1. a/ alebo 2. rade.“

g) „Pasívne sa správanie účastníka, jeho spoľahnutie sa na správnosť postupu orgánu verejnej správy nie je okolnosťou, ktorou možno ospravedlniť nečinnosť alebo neprimerane zdĺhavý postup pri rozhodovaní o právach, právom chránených záujmoch a právnych povinnostiach účastníkov, v tomto prípade v konaní pred súdom.“

h) „Sťažovatelia sa nestotožňujú ani s vyjadreniami Okresného súdu v Žiline ... týkajúcimi sa odôvodnenia prieťahov v konaní zo strany znalcov, pretože Občiansky súdny poriadok v spojení s Vyhláškou Ministerstva spravodlivosti SR č. 263/1996 (v znení neskorších predpisov) poskytuje súdu dostatočné množstvo zákonných oprávnení na zjednanie nápravy v prípade, že nie je dodržaná lehota na podanie znaleckého posudku, prípadne sú zistené iné vady znaleckého posudku. Tieto prostriedky však súd využil až po začatí konania pred Ústavným súdom SR, v aktuálne prejednávanej veci, pričom ešte 10. 10. 2003 (viac ako rok

po nariadení dokazovania – vid' ČL 376) sa spis ešte stále nachádzal na Lekárskej fakulte UK Bratislava.“

i) „Z vyjadrenia Okresného súdu Žilina nevyplývajú žiadne podstatné okolnosti odôvodňujúce zdĺhavé konanie o nároku sťažovateľov ... (dňa 8. februára 2004 uplynie 10 rokov od podania žaloby!) (...) Napriek tomu, že vo svojich predchádzajúcich podaniach predseda okresného súdu (...) minimálne v jednom prípade priznal, že k prieťahom v konaní pred súdom prvého stupňa došlo, (...) vo Vyjadrení Okresného súdu Žilina dôrazne popiera, že by k prieťahom došlo...“.

Sťažovatelia ďalej uviedli, že v ostatnom sa „... pridržiavajú svojich vyjadrení formulovaných v sťažnosti...“ podanej ústavnému súdu.

4. Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 Dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Judikatúra ústavného súdu a ESLP sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

4.1. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predmetom posúdenia je občianskoprávne konanie (náhrada škody spôsobenej právnickou osobou), ktoré sa začalo

9. februára 1994 a dosiaľ (po uplynutí viac ako 10 rokov) nie je ešte na súde prvého stupňa skončené. Podľa názoru ústavného súdu doterajšiu celkovú dĺžku posudzovaného konania – viac než desať rokov – nemožno vzhľadom na význam sporu pre sťažovateľov a na okolnosti danej veci vrátane jej zložitosti (pozri body 4.2. až 4.4. nižšie) považovať za „primeranú“ v zmysle cit. čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

4.2. Ústavný súd je toho názoru, že dĺžka konania v predmetnej veci nebola závislá od právnej náročnosti prerokovávanej veci (čo napokon potvrdzujú vo svojich vyjadreniach aj obaja účastníci konania). Faktická náročnosť konania spočívajúca v zisťovaní relevantných skutočností potrebných na rozhodnutie základnej otázky predmetnej veci, t. j. určenia subjektu zodpovedného za smrť nebohého Ing. A. N., ktoré záviselo v danom prípade výlučne na výsledku znaleckého dokazovania, spolu s postupným kumulovaním informácií o druhoch a výške poskytovaných sociálnych a nemocenských dávok, ako aj iných plnení poskytovaných sťažovateľom (a aj nebohému Ing. A. N. počas jeho života) potrebných na preukázanie stupňa ich sociálnej odkázanosti však podstatnou mierou prispela k celkovej doterajšej dĺžke konania.

V predmetnej veci bolo nariadených celkove 5 znaleckých dokazovaní:

- znalcom č. 1 v trvaní 6 mesiacov (od 16. februára 1995 do 24. augusta 1995),
- znalcom č. 2 v trvaní 4 mesiacov (od 8. novembra 1995 do 1. marca 1996),
- znalcom č. 3 v trvaní 9 mesiacov (od 16. októbra 1996 do 8. júla 1997),
- znalcom č. 4 v trvaní 5 mesiacov (od 29. októbra 1997 do 7. apríla 1998),
- znalcom č. 6 v trvaní 12 mesiacov (od 16. decembra 2002 do 23. decembra 2003).

Do celkovej doby znaleckého dokazovania je potrebné započítať aj dobu 5 mesiacov od 3. júla 2002 do 4. decembra 2002, keď bol znaleckým dokazovaním poverený znalec č. 5, ktorý však vykonanie dokazovania odmietol z dôvodu svojej nekompetentnosti.

4.3. Pri posudzovaní správania sťažovateľov ako účastníkov konania v predmetnom spore ústavný súd nezistil žiadne závažné skutočnosti, ktoré by bolo potrebné pričítať na ich ťarchu pri zisťovaní príčiny a dôvodov doterajšej dĺžky konania pred okresným súdom.

4.4. Podľa ustálenej rozhodovacej praxe ústavného súdu k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy môže dôjsť jednak v dôsledku nekonania všeobecného súdu (bez existencie relevantnej zákonnej prekážky), jednak aj v dôsledku takého jeho postupu, ktorý nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty navrhovateľa vo veci, s ktorou sa obrátil na súd (napr. II. ÚS 9/01). Taktiež tolerovanie pasivity znalca, ako aj ustanovenie znalca, ktorý nemal potrebnú odbornosť na podanie znaleckého posudku, hodnotí ústavný súd ako postup, ktorý nesmeroval k odstráneniu právnej neistoty, a teda spôsobil zbytočné prietahy v konaní vo veci (napr. II. ÚS 10/01).

Je síce skutočnosťou, že okresnému súdu nemožno v zásade vytýkať nedostatočnú aktivitu pri zisťovaní skutkového stavu, no podľa názoru ústavného súdu postup okresného súdu v posudzovanej veci, ktorej mali (vzhľadom na predmet sporu a dôsledky súdneho rozhodnutia na sociálne postavenie sťažovateľov) súdne orgány venovať mimoriadnu pozornosť, nemožno považovať za taký, ktorý by zodpovedal ústavou priznanému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a príslušným ustanoveniam Občianskeho súdneho poriadku, ktoré sú nevyhnutným predpokladom spoločensky efektívneho, t. j. rýchleho a účinného poskytnutia právnej ochrany. V tomto zmysle hodnotí ústavný súd obdobia od 7. apríla 1998, keď znalec č. 4 predložil výsledky znaleckého dokazovania, do 18. januára 1999, keď sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom bol vyhlásený medzitýmny rozsudok (t. j. 9 mesiacov); od 28. februára 2000, keď sťažovateľka žiadala okresný súd o rozšírenie žaloby, do 26. októbra 2000, keď okresný súd vyzval žalovanú č. 1 na zaslanie písomných materiálov (t. j. 8 mesiacov), a obdobie od 26. októbra 2000 do 16. mája 2001 (t. j. sedem mesiacov) ako obdobia, ktoré napĺňajú znaky konania so zbytočnými prietahmi. Tieto prietahy by však podľa názoru ústavného súdu samotné nestačili na vyslovenie porušenia práv podľa citovaných článkov ústavy a Dohovoru (pozri napr. II. ÚS 57/01, I. ÚS 46/01, I. ÚS 66/02, I. ÚS 61/03). Pre uvedenú dĺžku konania sa tieto prietahy stali významné až v spojení s doterajšou dĺžkou znaleckého dokazovania (vyše ôsmich rokov) spolu s nedostatočným využívaním procesných prostriedkov zabezpečujúcich plynulosť a optimálnu dĺžku súdneho konania.

Vyššie uvedený postup okresného súdu spôsobujúci zdĺhavosť namietaného konania nevykazoval podľa názoru ústavného súdu znaky plynulého a efektívneho konania, bol teda konaním so zbytočnými priet'ahmi.

Z týchto dôvodov obranu okresného súdu (vyššie uvedenú pod bodom 2 III. časti tohto odôvodnenia) spočívajúcu v uvádzaní faktickej náročnosti posudzovanej veci ako objektívneho dôvodu spôsobujúceho doterajšiu dĺžku trvania konania ústavný súd neprijal.

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

5. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľom ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných priet'ahov.

6. Ústavný súd môže priznať tomu, koho právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (čl. 127 ods. 2 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

6.1. Sťažovatelia požadovali pre každého samostatne priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk, čo zdôvodnili svojou nepriaznivou finančnou a životnou situáciou, ako aj „ujmou v pocitoch krivdy, nespravodlivosti a nemožnosti dovolať sa svojich práv“ (pozri bod 3 I. časti tohto odôvodnenia), do ktorej sa dostali aj v dôsledku postupu okresného súdu v predmetnom konaní.

6.2. Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov

podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľov. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať im každému zvlášť aj finančné zadosťučinenie podľa cit. ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľov (pozri bod 4.1. až 4.4. tejto časti tohto odôvodnenia) považuje za primerané vo výške 60 000 Sk pre každého sťažovateľa.

6.3. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

7. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Úspešným sťažovateľom vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátkou. Advokátka vykonala tri úkony právnych služieb, a to prevzatie a prípravu zastupovania, písomné podanie (sťažnosť) z 20. augusta 2003 a stanovisko zo 4. februára 2004 k vyjadreniu okresného súdu (prvé 2 úkony vykonala v roku 2003 a tretí úkon v roku 2004). Odmena určená podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky) 12 811 Sk vo výške 1/3 predstavuje 4 270 Sk za jeden úkon v roku 2003 a 4 540 Sk v roku 2004 (výpočtový základ 13 602 Sk). Základná sadzba tarifnej odmeny bola však znížená o 20 %, pretože išlo o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“ (§ 17 ods. 2 vyhlášky), t. j. na sumu 3 416 Sk za jeden úkon v roku 2003, resp. 3 632 Sk v roku 2004. Celkové trovy za tri úkony spolu s režijným paušálom ku každému úkonu (128 Sk v roku

2003 a 136 Sk v roku 2004 v zmysle § 19 ods. 3 vyhlášky a uznesenia Predsedníctva Slovenskej advokátskej komory) predstavujú sumu 7 088 Sk v roku 2003 a sumu 3 768 Sk v roku 2004, za každého sťažovateľa. Spolu u všetkých sťažovateľov predstavuje táto náhrada trov sumu 32 568 Sk, po zaokrúhlení (§ 25 vyhlášky) sumu 32 570 Sk. Z týchto dôvodov ústavný súd preto v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

8. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. marca 2004